

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. IV. Poßítne demonstrari, Deum esse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

TOMVS I. dentem Dei cognitionem, seu demonstrationem invenire, (quamvis neque hoc sanctis Patribus, ut Sectionis initio ostensum est, adeò visum sit difficile) dubium nihilominus quoddam seu suspensionem Numinis, creaturæ rationali esse congenitam ex instinctu illi ab Auctore naturæ indito, quem, ut numero præcedente probavi, tanquam fini ad quem creatur, maximè consentaneum, naturaliter postulat. Ex hoc ergo instinctu excitatur species Dei ad eam utcumque cognoscendum: quamvis etiam ad dubium de illo faciliè habendum, rerum creaturarum, Universitque, cæli præsertim astrorumque aspectus, abundè sufficiat.

IX. *Objicit: Varias nomenes Deum ignorasse.*
 Opponent alii, apud quasdam nationes nullam fuisse Dei notitiam: quod de Brasilis testantur nonnulli, eos scilicet ante adventum Lusitanorum, nullum penitus Numen cognovisse. Confirmatur primò: Gentiles siquidem plures Deos coluerunt: Ergo Deum ignorarunt, nam ut in Prometheo Christiano dixi disp. I. initio, qui plures quam unum Deum statuit, nullum statuit. Conf. secundò, aliqui enim de factò Deum negarunt: hinc Psalmista, *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Et Pharaò Exodi c. 5. v. 2. ait, *Nescio Dominum:* ergo nonnulli Deum ignorarunt.

X. *Nulla unquam natio Deum ignoravit.*
 Ad argumentum Resp. Etiam si fortassis aliqui clarum & certum de Deo judicium non formaverint, nullum tamen unquam fuisse, cui dubium saltem aliquod hac de re in mentem non venerit ob rationes supra positas: quod de Brasilis affirmat P. Granado citatus, & alii. Ad primam Confirmationem dico, illos, qui colebant plures Deos, Numen saltem aliquod confusè agnovisse: Imò supremi alicujus Numinis notitiam quandoque habebant: quod in primis indicat altare illud Athenis erectum Ignoto Deo: & Gentiles passim Jovi primas deferrebant, & tanquam Deorum supremum, honore illum & cultu prosequerantur. Ad secundam Confirmationem, communis explicatio est, loqui illic Prophetam de homine scelerato, qui culpabiliter Deum ignorabat, vel potius omnem de Deo cogitationem abiecit, ut liberius peccaret. Ad Pharaonem, Resp. illum, Numen penitus non negasse, sed noluisse solummodò Deum Hebræorum pro vero Deo, & omnium moderatore agnoscere.

XI. *Ignorantia de Deo, in quibus est, non vincibilis tantum est, sed culpabilis.*
 Tandem P. Arriaga num. 21. Esto, inquit, omnium mentibus instum quoddam sit de Deo dubium, sicque in nullo sit invincibilis ignorantia Numinis, hæc tamen ignorantia, quantumvis vincibilis, non est culpabilis: sicut, inquit, si cui dubium incidat quo pacto arbores crescant, non peccat hac de re ulterius non inquirendo. At sanè quis dicet, ubi supremi Numinis cuiquam in mentem venit, non magis illius interesse ulterius hac de re inquirere, quam quo modo arbores crescant, aut utrum stellæ pares sint, an impares, cum nihil magis ad vitam rectè instituendam conferat quam hujusmodi Numinis cognitio, tanquam actionum omnium nostrarum, hominisque finis. Adde, quod supra notavit P. Coninck, instinctus illos ab Auctore naturæ de Deo seu Numine aliquo inditos, semper cum sacro quòdam horrore ac veneratione inmitti, quasi personæ alicujus summae auctoritatis, cui subsumus, & à quo in omnibus pendemus. Quid ergo cujusquam interesse magis potest, quam ut in hanc rem ulterius inquireat, imò totus ad illius indagacionem incumbat?

Hi de Deo instinctus quomodo inmittantur.

SECTIO QUARTA.

Positne demonstrari, Deum esse.

VT omitam Atheos, qui, cum Deum omnino esse negent, nil mirum si ejus negent demonstrari posse existentiam: Ex Orthodoxis, non posse demonstrari Deum existere, asseruit olim Petrus ab Aliaco, Bassolis, Major, & alii nonnulli: qui proinde dicunt, argumenta omnia, quæ pro Dei existentia asseruntur, non difficulter solvi posse, utpotè quæ probabilia tantum sint, non evidētia.

Constans nihilominus Theologorum omnium sententia est, posse Dei existentiam naturali ratione demonstrari. Ita S. Thomas 1. p. q. 2. a. 2. & q. 3. a. 5. S. Bonavent. in 1. d. 2. part. 1. art. 1. quest. 2. Aureol. in 1. d. 2. q. 2. a. 6. Ferrara 1. cont. Gen. c. 12. Molina 1. p. q. 2. a. 2. Valentia 1. p. d. 1. q. 2. p. 1. Suarez Tom. 2. Metaph. d. 29. f. 3. & hic 1. c. 1. Vasq. 1. p. d. 20. c. 1. Tannerus 1. p. d. 2. q. 1. dub. 2. Granado 1. p. tract. 1. d. 1. sect. 1. Arriaga 1. p. d. 2. sect. 2. & alii passim. Imò S. Thomas 1. cont. Gen. c. 12. contrariam sententiam appellat errorem. Suarez 1. p. l. 1. c. 1. concl. 4. temerariam & errori proximam: Molina citatus, minimè in fide tutam: Valentia ait, meritò censeri erroneam, vel apertam hæresim: quam etiam, & alias censuras eidem alii inurunt.

Dico primò: Esto quædam Dei attributa ratione nostrâ probari possint à priori; ut æternitas ex immutabilitate, voluntas ex intellectu, &c. existentia tamen Dei nec re nec ratione à priori probari potest. Ratio primæ partis est: sicut enim in creatis, prima passio probatur per essentiam, & secunda per primam, admirativum scilicet in homine per rationale, visibile per admirativum, quamvis nec ab essentia, nec inter se realiter distinguantur, idem contingere potest in attributis Divinis, inter quæ subordinatio quædam non minus aptè ratione nostrâ reperiri potest, quam in prædictis prædicatis in homine; de qua re postea iterum redibit sermo. Hujusmodi autem demonstratio censetur à priori & propter quid, ut cum communi sententia ostendi disp. 48. Logica, sect. 1. n. 3.

Secunda etiam Conclusionis pars, quòd scilicet Deus demonstrari nequeat à priori, ostenditur. Et primò re ipsa non posse Deum hoc modo demonstrari, est clarissimum: nihil enim re ipsa demonstratur à priori, nisi quod veram & realem sui habet causam; ut est Sol respectu lucis, ignis respectu caloris, &c. per quorum proinde existentiam probamus existentiam lucis & caloris. Deus autem nullam habet, nec habere potest causam, ut est manifestum.

Quod verò neque ratione nostrâ demonstrari possit Deus à priori, sic ostendo: ideo enim attributa quædam in Deo probari ratione nostrâ possunt à priori, quia inter illa potest cum fundamento in re concipi quidam ordo, ut n. 3. vidimus: ex quo fit, ut in illis quædam apprehendatur prioritas, quæ occasionem præbet, ut unum reddere pro ratione, & causa, vel quasi causâ nostro modo concipiendi, possimus respectu alterius. Nihil autem concipi in Deo potest prius ejus essentia, vel existentia, quæ in Deo realiter est de conceptu essentia.

Dico secundò: Dei tamen existentia à posteriori naturali ratione evidenter demonstrari potest: ita

I. *Negant aliqui, demonstrari posse Deum.*

II. *Communis est sententia Theologorum, posse Deum demonstrari.*

III. *Quædam Dei attributa demonstrari possunt à priori.*

IV. *Demonstrari nequit Deus re ipsa à priori.*

V. *Nec ratione nostrâ probari potest Deus à priori.*

VI. *Demonstrari à posteriori potest, Deum esse.*

ita auctores num. secundo citati. Probatum primò ex sacrâ Scripturâ, quæ clarè docere videtur, posse Deum evidenter ex creaturis cognosci. Sic Sapientia 13. dicitur, *A magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit creator horum videri.* Apokolus item ad Roma. 1. agens de Gentilibus Philosophis, sic habet: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestavit: invisibilia enim ipsius, à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas, ita ut sint inexcusabiles, &c.* Ubi particula illæ, *cognoscibiliter, videri, notum, manifestum* &c. denotant cognitionem clarâ & evidentem. Quare frustra Valquez hîc d. 20. c. 3. hæc Scripturæ loca explicare conatur de notitia solum probabilî: quamvis enim probabilis aut moraliter tantum certa cognitio sufficiat ad eos reddendos inexcusabiles; Scriptura tamen, ut dixi, iis verbis hac in re utitur, quæ apertè indicant cognitionis illius evidentiam.

Scriptura denotat cognitionem Dei evidentem ex creaturis.

VII. Patres docent, posse Deum demonstrari.

Hoc ipsum unanimi consensu affirmant Patres, quorum varia circa hoc dicta retuli sec. præcedente. Idem insuper clarè testatur S. Augustinus ser. 55. de verbis Domini, To. 10. *Interroga, inquit, mundum, interroga omnia, & vide si non sensu suo tanquam tibi respondent, Deus nos fecit. Hæc & Philosophi nobiles quaesierunt, & ex arte artificem cognoverunt.* In quam rem pulchrè S. Chrysostomus in illud Psalm. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei: Tacet, inquit, cælum; sed ipsius aspectus vocem tubæ clariorē emittit, per oculos, non per aures nos docens: hic enim sensus à naturâ est illo certior & manifestior. Quæ clarissimè ostendunt, ex mente Patrum evidenter per creaturas demonstrari posse Deum.*

SECTIO QUINTA.

Quibus rationibus demonstratur Dei existentia.

I. Dei existentiam & fides docet, & ratio.

DEUM esse, fides docet, ratio probat: in qua proinde veritate firmandâ, declarandâque, utraque Theologia, naturalis scilicet, seu Metaphysica, & supernaturalis conspirant. Illa naturæ, hæc fidei principis insistentis, supremi Numinis existentiam ostendit. Illi cælorum splendor & magnificentia, huic cælorum conditor enarrat gloriam Dei.

II. Omne quod movetur, ab alio movetur.

S. Thomas hîc, q. 2. a. 3. quinque hujus rei probationes proponit. Prima ex motu locali rerum deducitur; *Omne enim quod movetur, ab alio movetur:* cum ergo constet, res varias in Universo moveri localiter, vel dari debet unum aliquod movens, quod in se immotum, alia omnia moveat, nempe Deus, vel in moventibus procedendum est in infinitum, quod S. doctor maximum censet inconveniens.

III. Varia de rationibus hujus efficiendi sententia.

Hæc supremi Numinis probatio non omnibus perinde videtur efficax. P. Granado hîc, disp. 2. n. 2. fusè eam declarat, planèque efficacem conatur ostendere. Illam etiam illustrare nititur P. Tannerus hîc, Disp. 2. q. 1. dub. 4. n. 2. & alii nonnulli. P. Suarez Disp. 29. Metaph. sect. 1. multa in ea desiderat, quam proinde minùs efficacem existimat: primò enim gravia & levia à seipsis, & ab intrinseco moventur; ergo non est ita Universaliter capiendum axioma illud, *Omne quod movetur, ab alio movetur.* Deinde, sicut gravia & levia ab intrinseco, ad sua quæque loca moventur motu recto, quid yetat dari rem aliquam corpoream, quæ ex natura sua ab intrinseco moveatur circulariter, quod non-

nulli de sphaeris caelestibus affirmant. Sanè difficulter assignabitur ratio, cur hoc in rem aliquam merè materiale & corpoream cadere nequeat. Hanc eandem rationem, ut minùs efficacem fusè rejicit P. Arriaga hîc, d. 1. l. 4. subf. primâ.

Secunda igitur, eaque efficacissima ratio à S. Thoma q. 2. a. 3. allata, deducitur ex productione rerum, & causis earum efficientibus, fundaturque in illo principio, *Omne quod fit, ab alio fit.* Experienciâ ergo quotidianâ constat, res varias esse productas: dari itaque in serie causarum necessariò aliqua debet, quæ à nullo alio producatur, sed in se producta, alias omnes producat, quam appellamus Deum: vel si omnes sint productæ, sequitur, unam ex illis primò producere seipsam; quod implicat.

IV. Secunda ratio: Omne quod fit, ab alio fit.

V. Opinio de mutua causalitate non infringit cum hujus argumenti.

Dices neutrum sequi: nam juxta eorum sententiam, qui mutuam causalitatem, & prioritatem admittunt, possunt duæ res se invicem primò producere: nil ergo opus, ut res ulla vel seipsam producat, vel existat improducta. Sed hæc doctrina de mutua causalitate quoad primum Esse, maxime in eodem genere, difficilior videtur quam ut idem producat seipsam: ideo enim negant omnes, posse rem aliquam se primò producere; quia, cum operari sequatur ad esse, res priùs esset quam operaretur, ergo non primò acciperet esse ab operatione à se profectâ, cum ad operationem illam supponatur existens: *Esse siquidem, est prius quam operari.* Si ergo res quæpiam ideo seipsam producere primò nequit, quia ad operationem omnem suam necessariò supponitur; multo minùs produci primò poterit per causam à se productam: si enim supponi debeat ad actionem à seipsâ ad se terminatam, multo magis ad actionem terminatam ad rem à se distinctam, & ad actionem in tertio signo ab illâ procedentem. Quæ & alia contra mutuam ejusmodi causalitatem latius profecutus sum in Phisicis, Disp. 21. sect. 1. & 2. & à fortiori urgent, si quis (quod nonnullos imaginari video) quinque vel sex causas ita statuat, ut prima producat secundam, secunda tertiam, & sic deinceps usque ad sextam, & sexta demum primò producat primam.

Difficilis res producit ab alio quo à se producta, quam à seipsâ.

VI.

Impugnatur hæc responsio de mutua causalitate secundo. Quamvis enim, cum detur Deus, & causa prima, quæ res duas ad operandum ac se primò producendum applicet, intelligi fortè utrunque possit, quo pacto dari inter illas queat mutua causalitas, cum priùs ad eas existat causa, quæ ipsas ad agendum determinet: at nisi supponatur existens hujusmodi causa, seu Deus, intelligibile est quo modo res aliquæ, duo ignes exemp. gratiâ, è nihilo, se invicem producendo, nullo determinante emergant. Conf. cur similiter duo quæpiam individua notæ alicujus vel ignotæ speciei, hoc modo nunc è nihilo per seipsa proficientia non conspiciunt? sanè, si ab aeterno hac ratione emergere poterint, à fortiore id poterunt in tempore; cum illud captu sit multo difficilior.

Dua res non possunt primò per se emergere è nihilo.

VII.

Dices secundo: si statuatur series causarum ab aeterno longâ successione sese producentium, cessat vis hujus argumenti: cum enim in eo casu assignari nequeat prima, nulla esset, à qua reliquæ omnes producerentur. Hæc responsio difficilior refellitur, cum se abdat in tenebras infiniti. Contrâ nihilominus est: vel enim in tota hac collectione causarum, aliqua est improducta, seu à se, & habeo intentam, vel producitur à se, aut ab aliqua aliâ quam immediatè vel mediatè producit, sicque redit argumentum numero quinto contra mutuam causalitatem factum.

Non vitatur sic argumenti, ponendo causas infinitas.

Contra